

УДК 378:364-43:316.614.5

ГАЛИНА МИХАЙЛИШИН, доктор філософських наук,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної
роботи, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника", Україна
ORCID 0000-0001-7038-057X
halyna.mykhailyshyn@pnu.edu.ua

МИРОСЛАВА ДОВГА, аспірант кафедри теорії і методики
дошкільної і спеціальної освіти, ДВНЗ "Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника", Україна
mirosya29@meta.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МОЛОДИМИ СІМ'ЯМИ: ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

HALYNA MYHAILYSHYN, Doctor of Philosophy, Professor of
department of social pedagogics and socialwork, Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University, Ukraine

MYROSLAVA DOVGA, Graduate student of department of theory
and methodologvof preschool and special education, Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University, Ukraine

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE SOCIAL WORKERS TO WORK WITH YOUNG FAMILIES: CONCEPTS AND GENERAL CHARACTERISTICS

Соціальний працівник у своїй професійній діяльності має досконало володіти законодавчими актами і застосовувати їх для обслуговування та захисту населення чи окремих груп клієнтів щодо подолання і виходу з кризових ситуацій. Робота соціального працівника є спеціалізованою діяльністю, де фахівець має оперувати знаннями з психології, соціології права, знати психіатричні дисципліни та вміти вийти з кризових ситуацій груп населення. Для цього потрібно мислити на творчому рівні, бути відповідальним і приймати відповідальні рішення, спілкуватись з людьми та відчувати їхню проблеми із самої душі і своїми знаннями знаходити вихід з будь-якої складної ситуації. Адже для соціального працівника у професійній діяльності оперувати знаннями з різних галузей є одним з основних інструментів успішної роботи з клієнтами. Тому сучасний стан суспільних відносин вимагає від майбутнього соціального працівника бути не просто підготовленим до обраної діяльності, а саме професійно підготовленим у закладі вищої освіти. А для того щоб така

підготовка була дійсно професійною вона має здійснюватися за певними організаційно-педагогічними умовами, що є взаємопов'язаними між собою, впливають одні з одних та є невіддільними один від одного. Тому нами розглянуто та аналізовано різні концептуальні визначення поняття "педагогічні умови" та "організаційно-педагогічні умови". Сформульовано власні поняття "педагогічних умов", "організаційно-педагогічних умов" та "організаційно-педагогічних умов для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями". Також виділено комплекс організаційно-педагогічних умов для професійної підготовки майбутніх студентів як майбутніх соціальних працівників у роботі з молодими сім'ями.

Ключові слова: педагогічні умови, організаційно-педагогічні умови, організаційно-педагогічні умови для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями.

Summary. A social worker in his or her professional activity should have a thorough knowledge of the legislative acts and apply them to serve and protect the population or individual groups of clients

in coping with and solve the crisis situations. The work of a social worker is a specialized activity, where a specialist must have knowledge of psychology, sociology of law, know psychiatric disciplines and be able to overcome the crisis situations of population groups. To do this, you need to think creatively, be responsible for making responsible decisions, communicate with people and feel their problems from the very heart and their knowledge to find a way out of any difficult situation. After all, for a social worker in professional activity to manage knowledge from different industries is one of the main tools for successful work with clients. Therefore, the current state of social relations requires the future social worker to be not only prepared for the chosen activity, also to be professionally prepared in higher education institution. And in order for such training to be really professional it should be carried out by certain organizational and pedagogical conditions that are interconnected, these are derived from one of the other and are inseparable. Therefore, various conceptual definitions of pedagogical conditions and organizational and pedagogical conditions have been examined and analyzed by us. The concept

of pedagogical conditions, organizational and pedagogical conditions and organizational and pedagogical conditions for professional training of future social workers to work with young families has been formulated. The complex of organizational and pedagogical conditions for professional training of future students as future social workers in work with young families is selected.

Key words: Pedagogical conditions, organizational and pedagogical conditions, organizational and pedagogical conditions for professional training of future social workers to work with young families.

Мета: з'ясувати організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями; виділити комплекс організаційно-педагогічних умов для професійної підготовки студентів як майбутніх соціальних працівників у роботі з молодими сім'ями.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Підготовка спеціалістів соціальної сфери вимагає дотримання усіх світових стандартів щодо підвищення якості змісту майбутньої професійної діяльності, оскільки професія соціального працівника в нашому модернізованому українському суспільстві є надзвичайно важливою, адже сприяє створенню та забезпеченню життя, здоров'я та безпеки клієнтів. Водночас справжній фахівець слугує створенню гуманності та комфорту у взаєминах між людьми.

Підготовка спеціалістів соціальної роботи до професійної діяльності - одна з головних умов подолання сучасних соціальних проблем, що існують у нашій державі. Проте Україна не має напрацьованого досвіду в підготовці таких кадрів. Це можна пояснити тим, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи розпочалася в нашій країні тільки на початку 90-х років і була пов'язана зі значними труднощами, які зумовлені, насамперед, відсутністю як практичного досвіду роботи в цій галузі, так і вагомих науково-теоретичних розробок з актуальних питань соціальної роботи й підготовки фахівців для соціальної сфери (Файчук, 2012).

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників окреслені у теоретико-методологічних дослідженнях В. Андрущенко, І. Звереві, А.Капської, О. Карпенка та інших. Вивчення теоретичних аспектів педагогічних умов здійснювали І. Аксаріна, А. Алексюк, А. Аюрзайнайн, А. Багдужева, О.Бражнич, А. Найн, А. Пархоменко,

П.Підкасистий, О. Федорова, Л. Яковичька та ін., організаційно-педагогічних умов – А. Зубко, Б. Чижевський та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогіці існують різні підходи до визначення змісту поняття "педагогічні умови". Так, на думку А. Багдуєвої, педагогічні умови – це обставини процесу навчання і виховання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання з метою досягнення дидактичних цілей (Багдужева, 2006, с. 12).

Науковець О. Бражнич таким чином підходить до визначення даної категорії педагогічні умови є сукупністю можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети (Бражнич, 2001). У той час В. Андрєєв вважає, що педагогічні умови – це результат цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання та досягнення цілей (Андрєєв, 2000, 124).

Дослідники А. Алексюк, А. Аюрзайнайн, П. Підкасистий педагогічні умови розглядають як чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на (*Організація самостійної роботи...*, 1993):

А) зовнішні: позитивні взаємини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат;

Б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо).

Педагогічні умови повинні відповідати певним вимогам, а саме: мати системний характер; чітко визначену структуру та забезпечувати зв'язки між елементами цієї структури; урахувати особливості професійної підготовки студентів у контексті їхньої готовності до професійної діяльності (Ашеров, 2005).

Отже, можна побачити, що зміст поняття "педагогічна умова" трактується по-різному: одні вчені в дане поняття включають сукупність об'єктивних можливостей, форм, інші – сукупність чинників, треті – обставини, а четверті – результат тощо.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що педагогічними умовами прийнято вважати зовнішні обставини, які забезпечують функціонування та розвиток процесу, що вимагає певного упорядкування - організації. Остання розглядається як процес досягнення визначеності в

зовнішніх і внутрішніх відносинах систем, необхідний для забезпечення стійкості систем у змінному середовищі **проживання** (Карпичев, 2004).

Організаційно-педагогічні умови є різновидом педагогічних умов, які залежать від особливостей організації навчально-виховного процесу. Б. Чижевський наголошує, що організаційно-педагогічні умови відображають функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодії) у різних проявах (Чижевський, 1996, с. 82). А. Зубко (Зубко, 2002) класифікує організаційно-педагогічні умови вдосконалення навчального процесу в закладах педагогічної освіти: умови, що забезпечують процес навчання (рівень професійності тих, хто навчає; ступінь готовності до навчання тих, хто навчається); умови, що забезпечують удосконалення навчального процесу (матеріально-технічне, навчально-методичне).

На основі викладеного нами сформульовано визначення педагогічних умов. Зокрема, їх розглядатимемо як сукупність системних, структурованих і міждисциплінарних зв'язків елементів змісту, форми, методів та прийомів здійснення і покращення освітньо-виховного процесу зумовленими об'єктивними обставинами, що спрямовані на досягнення конкретного результату. У свою чергу, під організаційно-педагогічними умовами можна розуміти один із видів педагогічних умов, що являє собою сукупність взаємопов'язаних умов, направлених на вдосконалення та забезпечення навчального процесу як цілісної системи його функціонування

У дисертаційному дослідженні "Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі II рівня акредитації" Н. Житник виділяє педагогічні умови успішної діяльності коледжів, а саме: науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, упровадження у навчальний процес новітніх технологій; організація самостійної роботи студентів; активізація науково-дослідної діяльності викладачів і студентів; здійснення диференціації навчального процесу з метою забезпечення особистісно орієнтованого підходу (Житник, 2001).

Л. Гаврутенко виділяє комплекс організаційно-педагогічних умов формування професійних умінь у майбутніх спеціалістів економічного профілю, які будуть сприяти готовності та професійно-особистісному зростанню студентів у процесі навчання у ВНЗ I-II рівнів акредитації: 1. Формування позитивної мо-

тиваційної сфери в студентів до формування професійних вмінь. 2. Використання міжпредметних зв'язків у процесі вивчення фахових дисциплін. 3. Побудова процесу навчання на засадах та використання активних методів навчання, та її елементів для розвитку професійних вмінь (Гаврутенко, 2014).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна сформулювати визначення організаційно-педагогічних умов для підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями як сукупність взаємопов'язаних умов дії та взаємодії щодо покращення цілісної функціональної системи професійної підготовки майбутніх спеціалістів у закладах вищої освіти, спрямованої на формування компетентностей та готовності до виконання своїх професійних обов'язків.

Також слід виділити комплекс організаційно-педагогічних умов для професійної підготовки студентів як майбутніх соціальних працівників у роботі саме з молодими сім'ями. Це, зокрема:

- інноваційні технології у навчально-виховному процесі, що сприятимуть самореалізації та саморозвитку особистості студента як майбутнього соціального працівника;
- мотиваційний аспект студентів як прояв його активності до пізнання, дії та усвідомлення майбутньої професії у роботі з молодими сім'ями;
- міждисциплінарні зв'язки між предметами для стимулювання до нагромадження багажу професійних знань;
- професійна компетентність майбутніх соціальних працівників та їх особиста самоорганізація навчання як стимул до опанування усіма важливими аспектами майбутньої професії;
- педагогічна взаємодія як пошук творчого зростання та інтелектуального розвитку;
- практична складова як одна з умов реалізації набутих знань та отриманих здібностей.

Таким чином, організаційно-педагогічні умови у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями сприяють розвитку особистості майбутнього соціального працівника, формують певну позицію (активну чи пасивну) до навчання та орієнтують на взаємодію та співпрацю з молодими сім'ями. Такі умови мають функціонувати у відповідній сукупності та системності для вдосконалення і покращення активного педагогічного про-

цесу, щоб майбутній соціальний працівник був мобільним, приймав конкретні рішення з успішним конкретним результатом у роботі з групою молодих сімей, постійно вдосконалював свій професійний рівень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. посіб. (1993). Київ : ІСДО.

Андреев, В. И. (2000). Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития. Казань : Центр инновационных технологий.

Ашеро, А. Т. & Логвіненко, В. Г. (2005). Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів. Харків : УПА.

Багдужева, А. В. (2006). Педагогические условия формирования профессиональной готовности будущих специалистов с использованием информационных технологий (на примере специальностей кадастрового профиля). (Автореф. дис. ...канд. пед. наук), Бурятский гос. ун-т. Улан-Уде.

Бражнич, О. Г. (2001). Педагогические условия дифференцированного обучения учнів загальноосвітньої школи. (Дис. ...канд. пед. наук), Кривий Ріг.

Гаврутенко, Л. А. (2014). Організаційно-педагогічні умови формування професійних умінь майбутніх спеціалістів економічного профілю у ВНЗ І-ІІ рівня акредитації. *Вісник Національного авіаційного університету*. Київ, 5, 36–40.

Житник, Н. В. (2001). Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі ІІ рівня акредитації. (Дис. ...канд. пед. наук), Кривий Ріг.

Зубко, А. М. (2002). Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. (Автореф. дис. ...канд. пед. наук), Київ.

Карпічев, В. С. (2004). Організація і самоорганізація соціальних систем: словник. Москва : Видавництво РАГС.

Чижевський, Б. Г. (1996). Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні. (Дис. ...канд. пед. наук), Київ.

Файчук, О. (2012). До питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Витоки педагогічної майстерності. Наукові праці Чорно-*

морського державного університету імені Петра Могили, 10, 299–302.

REFERENCES

Organization of independent work of students in intensification of training: teaching. (1993). Kyiv : ISDO.

Andreev, V. I. (2000). Educator : educations course for the creation of self-development. Kazan : Center of Innovicide Tehnolosyih.

Ashov, A. T. & Logonenko, V. G. (2005). Methods and models for assessing the pedagogical influence on the development of cognitive independence of students. Harkiv : UIPA.

Bagdueva, A. V. (2006). Teacher's words Formyrovaniya a professional preparation of the Specialistov ments of a building-forming the information technology (on the speciality cadastral forming). (Avtoref. Degrees PhD. Pad. Sciences), Burutsky Gos. Univ-T. Ulan-Ude.

Bratnych, O. G. (2001). Pedagogical conditions of differentiated training of students of secondary school. (Dis. ...PhD. Pad. Sciences), Kryvyi Rih.

Gaduztenko, L. A. (2014). Organizational and pedagogical conditions of formation of professional skills of future specialists of the economic profile in higher educational and-II level of accreditation. *Bulletin of the National Aviation University*. Kyiv, 5, 36-40.

Zhytnyk, N. V. (2001). Organizational and pedagogical conditions of training of bachelors of Economy in College of II level of accreditation. (Dis. ...candidate for the ped. sciences), Kryvyi Rih.

Zubko, A. M. (2002). Organizational and pedagogical conditions for improving the educational process in the system of training of pedagogical personnel. (Avtoref. ...dis. for science. PhD degree. pad. of sciences), Kyiv.

Karpichev, V. S. (2004). Organization and self-organization of social systems : Dictionary. Moskva : RAGS Publishing.

Chizhevsky, B. G. (1996). Organizational and pedagogical conditions for the formation of lyceums in Ukraine. (Dis. candidate for the ped. sciences), Kyiv.

Faychuk, O. (2012). To the issue of professional training of future social workers. The origins of pedagogical mastery. *Scientific works of Black Sea National University named after Petro Mohyla*, 10, 299–302.

Стаття надійшла 8.11.2019 р.